

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Responsa De Ivre Canonico Præsertim Novissimo

Zype, Frans van den
Antverpiæ, M. DC. XLV.

De adulterijs & stupro.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73071)

qualitatis lectoralis, quam curatæ, quia maior aptitudo, & doctrina requiritur ad lecturam, quam ad curam. vt quamuis & hæc in priuilegijs exprimat, argumentatio non procedat ad illam. quia mandati fines diligenter obseruandi hic sunt. c. cui de non sacer. de præb. in 6. adeo vt mandata huiusmodi non debeant, inquit, ad alios casus, quam expressos, extendi.

Sic neque ad theologalem præbendam.

Sic Steueneau in Comment. ad Ordinat. l. 1. t. 2. ad art. 1. v. sans pouuoir. post gloss. ad sanct. pragmat. in §. item insuper. §. item placuit. ait huiusmodi præbendas theologales non esse nominationibus comprehensas. & Concordata Franciæ expressè habent, vt ultra præbendam theologo affectam collator ordinarius nominationes admittere debeat, secundum alternationem mensium ibi præscriptam. in præbenda autem theologo conferenda non est in Concordatis, vt diximus, aliud additamentum: adeoque libertas collatoris in hac non est restricta: dummodo theologo qualitas adsit. per Concilium autem Tridentinum ampliùs restringitur, per ea quæ loci Episcopo d. c. 1. deferuntur.

Sic iterum decisum est in c. quamuis. 4. de præb. in 6. mandatum de prouidendo in aliqua ecclesia ciuitatis aut diocesis, non extendi ad cathedralem. quia mandata super obtinendis beneficijs, vt ambiciosa, debent restringi. d. c. quamuis. itaque nec eo extenderetur nominatio, nisi in priuilegio expressè diceretur. quare etsi exprimat cathedrales generatim; non tamen complectetur præbendam theologale ob d. qualitatem; vt diximus: quodque, quæ notabilia sunt, nisi notentur specialiter, omiſsa censentur. l. iniuriarum. §. prator. D. de iniur.

De adulterijs & stupro.

RESPONSVM I.

De regulari circa crimen carnis inquisito.

Secundum ea quæ proponuntur, Caius, tanquam grauius suspectus, iure cogi potest ad purgationem canonicam: sed in praxi hodie rarè illa vsurpatur. illa quidem de iure in grauius suspecto, c. 1. & tot. tit. X. de purgat. canon. etiam regulari, c. 3. ibid. etiam electo in Episcopum c. tam licet. X. de testib. obtinet: sed propter pericula praxi abhorret.

Suspicio grauis sufficit ad purgationem canonicam. sed hodie non præstatur.

Testimonia etiam singularia, vt hic, eam faciunt probationem communi opinione, cum ad eundem finem tendunt, vt in ciuili causa, & correctionis, præsertim regularis; extra ordinem rei condemnari possint; non tamen poena ordinaria delictorum puniri, seu tali aliqua, quæ priuationem, depositionem, incapacitatem dignitatum officiorumque Ordinis directe aut indirectè inferret. Farnac. in Opposit. contra testes. q. 64. n. 225. 229. Vide quæ diximus supra de Testib. resp. 1.

Coniungi quando possint, & ad quem effectum probi testes singulares?

In criminibus carnis, quæ obscure perpetrari solent, præsumptiuæ probationes solent facilius admitti (vt idem Farinacius docet in prax. crim. p. 5. tit. 16. q. 136. c. 1. 2. & 4.) sed tamen quando criminaliter ad poenam ordinariam agitur, etiam in adulterijs euidentem probationem requirit lex qui sentent. C. de pen. & d. c. 3. X. de purgat. canon. dicit moniales libidinis accusatas, si manifestè, inquit, detegi non valuerint, non condemnandas, sed ad purgationem cogendas. sic fititur Christo Ioan. 8. mulier in adulterio deprehensa: & apud Daniele m. 13. seniores testaban-

stabantur se vidisse adolescentem & Sufannam commiseri. *WVlem. bec. in Paratit. D. Ad leg. lul. de adult. n. 18. Vide c. praterca. 27. & ibi DD. X. de testib.*

Et propterea quamvis probationes imperfectæ coniungi possint (vt hic leuitatis signa, solitudo, oscula amplexus, tactus) requiri tamen volunt, vt singulæ in sua specie sint perfectæ. *Minsing. centur. 2. obs. 100.* non tamen cum criminaliter agitur etiam tales coniunguntur. *Gail. l. 1. obs. 108. n. 13.* sed vt tamen coniunctionem admittamus, in ijs quæ sunt difficultis probationis, non tamen ad effectum criminalem; & certi criminis in specie. *Farinac. d. n. 225. 156.*

3.
Qualiter
delictum
in genere
probare
dicantur
non in spe-
cie?

Quare, quod in terminis quaeritur, an Caius censeatur conuictus de fornicatione cum Sibilla, aut Alexia: dicendum est, quod cum neutra ad effectum, vt præcisè de hac, vel illa fornicatione possit puniri, & hoc est, quod dicunt doctores singulares testes in genere probare, non in specie hoc vel illud delictum. etsi eiusmodi probationem Simancha chimericam vocet, quasi genus sine specie detur, *apud Farin. n. 232:* sed probabilior est aliorum opinio, qui genericam probationem admittunt, & per testes singulares fieri concedunt, dum tendunt ad eundem finem; v. g. ad probandam rem veneream: non tamen probent hanc, vel illam fornicationem, aut stuprum. eaque potissima ratio videri potest esse, quod poena ordinaria infligi non possit delicto in specie non satis probato; sed tantum in suo genere, præsumptiuè: vt pro grauitate præsumptionum Iudex arbitrari tantum possit extraordinariam correctionem: quod inquisitus neque satis deprehendatur certi criminis reus; sed tamen deprehendatur nec esse omnino innocens. *vide d. resp. 1. n. 5. & seqq.*

Itaque, quo minus Caius cum Sibilla vel Alexia de fornicatione conuictus censeatur, obstat lex 8. C. de test. vbi ex Baldo formatur axioma, vt vox vnus, sit vox nullius: & testimonium vnus ne audiri quidem velit lex: & nulla sit causa, quæ vnus testimonio, quamvis legitimo, terminetur. c. licet c. Veniens X. de testib. sed omne verbum stet in ore duorum saltem. c. in omni. X. cod. atqui nulli hic testes sunt contentes vllius eiusdem actus, siue cum Sibilla, siue cum Alexia perpetrati.

Quo minus autem innocens habeatur, facit actum & testimonium, quamuis de omnibus singularium, multitudo, probitas, & simplicitas. quam valde ponderat Conar. *var. l. 3. c. 3. n. 4. & 5. Farinac. obs. sup. n. 314. Hippol. de Marfil. singul. 114.* speciatam virtutem maximi facit Speculat. in tit. de iud. deleg. 9. *superest. vt puta, inquit, simonachus sit Cisterciensis aut Carthusianus; vt non cadat in eum suspicio mendacij.* quamuis alioquin Baldus in d. l. 8. C. de testib. dixerit tantum probare mille testes singulares, quantum vnum: sed alij rectius.

Poterit ergo Caio, extraordinario & religioso modo, poena aliqua extraordinaria imponi, quæ Superiori videbitur moderata, infra rigorem poenæ ordinariæ à Iure, vel statutis Ordinis præscriptæ, eamque moderationem tantò faciet maiorem, quanto magis præterijt casus cum prima mitigat enim valde, & de pondere huiusmodi delictorum multum detrahit temporis lapsus. adeò vt cum alia delicta viginti demum annis præscribantur; de carnalibus tamen inquiri post quinquennium; aut rei condemnari non possint. *l. mariti. §. hoc quinquennium. D. de adult. l. adulter. C. cod.*

Et quamuis d. lex mariti in fin. dicat eum, qui per vim stuprum intulit, semper sine præscriptio- ne temporis accusari posse; & Caius

ius hic primæ ante aliquot annos etiam vim intulisse narretur: tamen Glossa *ibidem. in v. huius.* rectè monet id obtinere, cum de vi actio instituta est; non cum de stupro. & ratio est, quod talis stuprator vim publicam commiserit, *ut ibidem dicitur*: & huiusmodi crimen, ut tale, legis *Julie de adulteris potestatem excedat. l. 5. in fin. D. ad l. Jul. de vi publ.* si autem ageretur criminaliter de vi; huiusmodi testes ut hic, singulares secundum ea quæ diximus, nihil proficerent, quamquam & rara in stupris absoluta vis est. rarior probatio. nulla fere illarum, quas constat non clamasse, si in vrbe stuprum passæ allegentur.

7.
Testatus
monachus
sine licen-
tia superio-
ris, an pro-
betur

Ita ut omnibus expensis Superior rectè arbitraturs sit pro dictamine suæ conscientie pœnam extraordinariam, non possit autem ordinariam imponere.

Superest scrupulus, quod testes quidam regulares arguantur sine præuia Superiorum licentia dixisse testimonium, eoque illud esse irritum. *Farinac. de opposit. contra testes. q. 61. n. 130. ubi plures citat. & nominatim Socinum cons. 17. n. 15. l. 1.* quod contraria Abbatis opinio procedat, vel quando pars non opponit, vel testis adhibetur tantum in instrumentis, quibus casibus valeat monachi depositio, etiã sine Superioris licentia; aliàs fecus. dicendum est tamen Abbatis opinionem procedere generaliùs. ut quamuis multa fieri prohibeantur, facta tamen teneant. quod utique est eliciendum maximè ex causa prohibitionis; an prohibiti personam spectet, an rem ipsam. at hic prohibitio spectat ad personam monachi, non causam testimonij, cum hoc solum requirat veritatem: monachi autem persona in iudicium produci non debeat; sæcularibus negotijs, vel foro immisceri; minimè omnium cause sanguinis: & tamen si in causa civili, quis iure suo excide-

ret defectu probationum, nisi monachus testetur; eiusmodi necessitas ex iustitiæ regula obligat monachum ad dicendum veritati testimonium; & Superiorem ad dandã testandi licentiam. *c. 2. X. de test. cog. eoque sensu excipiendi sunt canones: & quorundam Ordinum statuta religionis suis testimonium interdicit. c. nuper. 51. X. de testib. cum supplemento ibid.* igitur superior est discriminare, quando religiosus foro abstinere, quando necessitati parere debeat: ipse autem velle, aut nolle non habet, si tamen omisso Superiore testimonium dixerit; puniri ipse potest ob transgressionem legis suam personam spectantis: testimonium autem non corrueat, quia legis ratio non eo spectat, ut veritati, & iustitiæ huiusmodi testimonium subtrahatur: sed ut monachi, qui sui iuris non sunt, Superiorum auspicijs ducantur intra cardines rationis, & sui instituti: quorum iudicium est penes Superiorem.

De Usuris.

RESPONSVM. I.

De usuris ex forma chirographi & re gestâ iudicandis, & in sortem imputandis.

Contingit non rarè viris etiam probis, & supra vulgus doctis, ut mentalem usuram nullã faciant, realem tamen incautiùs mercando incurrant, adeoque crimine quidem vacent; sed an ob bonam fidem tantum retinere ex usurario contractu licitè possint, quantum lucrati essent ex licito, examinare diligenter debent cum *Lessio de iustitia lib. 2. c. 20. d. 12.* sed in foro externo ex actis & probatis, ipsiusque contractus instru-

1.
Quoad
animam
aliter ali-
quando de
his quam
in foro ex-
terno iu-
dicandum.